



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Årsskrift 2009



Roskildeegnens Slægtsforskerforening

22. årgang

Årsskrift 2009



Roskildeegnens Slægtsforskerforening

22. årgang

Årsskrift 2009

22. årgang

Udgivet af: Roskildeegnens Slægtsforskerforening

Redaktion: Martin Bang Dahl

på: Forlaget HEROLD
v/Henning Kiilerich
Rønnebærparken 32 1.-3
4000 Roskilde
Telefon 4636 9090

Copyright © 2009: Forlaget HEROLD
og Roskildeegnens Slægtsforskerforening

1. udgave, 1. oplag

ISBN 87-89165-21-7

ISSN 0904-1427

Enhver form for gengivelse fra dette skrift
må kun ske med angivelse af kilden.

Indhold

Et hængeskab og dets historie	5
<i>Erik Høgsbro Østergaard</i>	
Lars Jørgen Jeppesen, bondesøn, rokkedrejer, opfinder	9
<i>Inge Bigum</i>	
Johanne Hansdatter, Slaven Christian Povelens hustru	22
<i>Kirsten Printzlau</i>	
Et plejebarns placering	31
<i>Hanne Larsen</i>	
Min oldefar, hans fætre - og andre slægtninge	34
<i>Martin Bang Dahl</i>	
Årsberetning 2008-2009	45
<i>Kit Bisgård</i>	
Bestyrelsen for Roskildeegnens Slægtsforskerforening.....	48

Et hængeskab og dets historie

af Erik Høgsbro Østergaard

'H N S D G 1786' står der på et gammelt hængeskab, som er gået i arv i min kones slægt gennem generationer. Hendes forældre vidste, at initialerne stod for Hans Nielsen Dubgaard, der var en af slægtens aner. Men hvem var han, hvorfor lavede han skabet, og hvorfor havde han malet årstallet 1786 på lågen? Det fortonede sig i historien. Jeg ville prøve at finde svaret, og det lykkedes.



Hængeskabet måler 40 x 32 x 64 cm og er formentlig fremstillet af fyrretræ. Ved en nænsom restaurering på Køge Museum i

2002 blev skabet røntgenundersøgt, og det viste sig, at bortset fra de hvidmalede lister med sorte staferinger, der var forsøgt genopmalet, så var skabet bevaret uændret gennem mere end 200 år og med den originale bemaling. Ved restaureringen blev skabet rensset, og genopmalingen fjernet, og enkelte løstsiddende trænagler blev fornyet.

Gården 'Dubgaard' lå dengang og ligger stadig i Rom sogn, Ringkøbing amt. Rom Dubbe er det oprindelige navn på en dalsænkning syd for Lemvig. Gennem næsten 500 år har nogle gårde beliggende ved dubben været kendt og er blevet omtalt i skriftlige kilder. Fra 1531 eksisterer et skøde, hvor der dengang kun var en gård kaldt 'Dubbegaard'. I matriklen 1688 nævnes 'Neder Dubgaard', 'Mellem Dubgaard' og 'Over Dubgaard', hvoraf sidstnævnte var ejet af Christian Scheel til Ulstrup i Viborg amt, og hvor Niels Gregersen var fæster. Denne Niels Gregersen er formodentlig far til en ældre Hans Dubgaard (1686

- 1769), der døde i 'Over Dubgaard' 1769. I så fald vil denne Hans Dubgaards 'rigtige' navn have været Hans Nielsen, det samme navn som senere hans dattersøn Hans Nielsen, der lavede hængeskabet, fik ved dåben 1756 i Rom kirke.

Hans Dubgaard (1686 - 1769) havde fire børn, alle født i 'Dubgaard':

1. ?Hansdatter, begravet 25-aug-1759 på Lomborg kirkegård (anneks sogn til Rom sogn). Hun var gift med Niels Smed og blev mor til Hans Nielsen, der lavede hængeskabet.
2. Ane Marie Hansdatter (1721 - 1783)
3. Peder Hansen (1723 - 1807), der senere overtog 'Over Dubgaard'
4. Inger Hansdatter (1728 - 1814)

Hans Nielsen (1756 - 1841) blev født i 'Raunsbæk' i Lomborg sogn som Niels Smed (1709 - 1789) og hans formentlig anden hustru yngste barn af tre. Hans mors fornavn er det ikke lykkedes at finde, og ved hendes begravelse i 1759 anfører kirkebogen kun: 'Niels Smeds hustru begravet'. Hans var da knap tre år gammel. Niels Smed blev ikke gift igen, og Hans er måske tidligt flyttet til 'Dubgaard', som hans morfar, Hans Dubgaard (1686 - 1769) havde i fæste, og som hans morbror, Peder Hansen (1723 - 1807) senere overtog og i 1776 købte til selveje. Peder Hansen og hans hustru Maren Nielsdatter var barnløse.

Ved folketællingen i 1787 i Rom sogn er Peder Hansen i 'Dubgaard' 66 år, gift, husbonde, bonde og gårdbeboer og Hans Nielsen 29 år, ugift og tjenestefolk. Hængeskabet bærer årstallet 1786, så spørgsmålet var længe: Hvorfor lavede Hans Nielsen, der på det tidspunkt tjente i 'Dubgaard', et hængeskab og malede forkortelsen for sit eget og gårdens navn: H. N. S. D. G på lågen?

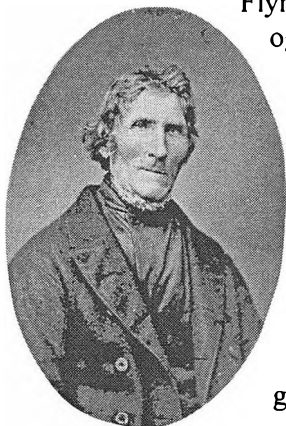
Det viste sig, at Hans Nielsen allerede i 1784 havde fået skøde på 'Dubgaard', og i skødet står der: *'Underskrevne Peder Hansen selveier af Overdubgaard i Rom sogn, kiendes og hermed vitterliggjør at have solgt og afhændet ligesom jeg hermed sælger skiøder og adeles afhænder fra mig, min hustrue og vore arvinger til min kiære søstersøn Hans Nielsen ...'* I en samtidig oprettet aftægtskontrakt står der:

'Forbliver jeg Peder Hansen ved Gaardens Besiddelse saalænge jeg selv vil og Gud giver mig Helbred og Kræfter til at bestride den; men naar jeg ej længere seer mig i stand dertil, antager Hans Nielsen sig samme til Beboelse og Drivt'

I 1799 blev Hans Nielsen gift med Karen Jensdatter (1775 - 1851) fra Gudum sogn og året efter blev deres første søn, Peder Hansen (1800 - 1890) født. Senere blev børnene, Jens (1802 - 1831), Niels Christian (1804 - 1804), Ane Marie (1806 - 1831) og Else Cathrine (1808- 1892) født i "Dubgaard". Niels Christian døde som barn og Jens og Ane Marie døde begge i 1831, 29 og 25 år gamle. Else Cathrine blev i 1832 gift med Ole Marcus Christensen i "Lille Ørs" i Flynder sogn.

Hans Nielsen og Karen Jensdatter afstod i 1831 'Dubgaard' til deres nu eneste søn, Peder Hansen. Forældrene var da 75 og 56 år gamle og boede derefter på aftægt i 'Dubgaard' til de døde i henholdsvis 1841 og 1851. Peder Hansen blev i 1836 gift med Mariane Kristensdatter (1816 - 1848). Hun døde 32 år gammel af brystbetændelse kort efter sit 6. barns fødsel.

Efter forældrenes død arvede Peder Hansen, der nu var enkemand, i 1851 hængeskabet. Det fulgte ham, da han i 1871 solgte 'Dubgaard' og flyttede til sin søster Else Cathrine (1808- 1892), der i 1853 var blevet enke i gården 'Lille Ørs'. Peder Hansen er i folketællingen i 1880 i Flynder sogn boende i 'Lille Ørs' og opført som enke og kapitalist.



Peder Hansen Dubgaard (1800-1890)

Senere flyttede Peder Hansen til gården 'Møltrup' i Lomborg sogn, hvor hans datter Maren Pedersen (1847 - 1933) i 1872 var blevet gift med Daniel Madsen Dalgaard. Her boede Peder Hansen til sin død i 1890, og hængeskabet gik i arv til datteren Maren. Peder Hansen og

søsteren, Else Cathrines gravsten var for nogle år siden endnu bevaret henlagt ved kirkegårdsdiget på Rom kirkegård.

Maren og Daniel Madsen Dalgaard solgte i 1898 'Møltrup' og købte 'Øster Kvistgaard' i Rom sogn og i 1909 gården 'Romby'. I 1927 flyttede de til 'Højris' til deres datter og svigersøn, Maren Dalgaard (1880 - 1963) og Jørgen Andreas Nødskov Pedersen. Efter forældrenes død i henholdsvis 1930 og 1933 arvede datteren Maren hængeskabet, der i mange år hang i 'Højris'. Maren Dalgaard's ældste datter, Ragnhild fortæller i sine erindringer om 'Højris' og hængeskabet:

Mor kunne huske, at hendes bedstefar, Peter Dubgaard, boede hos dem, og at han havde skabet med, da han flyttede til 'Møltrup'. Han havde en klukflaske til sig selv i skabet. Peter Dubgaards far var Hans Nielsen Dubgaard. Da Maren og Daniel flyttede fra 'Møltrup', havde de skabet med til 'Højris', og det har været i 'Højris' så længe hun kan huske. I 'Højris' hang det i et hjørne ved bedstemors stol inde i dagligstuen, der hvor man kom ind fra køkkenet. Der stod en sort jydepotte ovenpå med lyng i.

Maren og Jørgen Højris's anden datter, Vita Maren Dalgaard Pedersen (1911 - 1975) og Jens Skov Madsen, der blev gift i 1940, fik hængeskabet i 1945, mens de boede i Stadil, Ringkøbing amt. I 1947 flyttede skabet med til førstelærerboligen i Starup skole i Vester Starup sogn, Ribe amt.

I 1973 fik min kone, Gurli Skov Madsen (1942 - 1984) hængeskabet af sine forældre, og indtil 1978 stod det i vores hjem i Hareskov, hvorefter det flyttede med os til Vester Lemtorp i Lemvig. Gennem slugten, der strækker sig fra Lemvig sø mod syd, ville hængeskabet have kunnet se næsten til 'Dubgaard'! I 1983 flyttede skabet fra Lemvig til Værløse, og i 1984 arvede vores datter, Lene Skov Østergaard (1971 -) hængeskabet.

Lars Jørgen Jeppesen, bondesøn, rokkedrejer, opfinder og min tipoldefar

Af Inge Bigum



Min tipoldefar blev født i Sødinge på Fyn 1819, og døde i Svendborg 1907. Han nåede lige at blive 88 år. Jordfæstelsen fandt sted ved Vejstrup Valgmenighedskirke torsdag den 20. juni kl. 11. Hans gravsted findes stadig på kirkegården.

I løbet af de år jeg i perioder har forsket lidt i slægten, har jeg været langt omkring hos forskellige familiemedlemmer for at finde

oplysninger om Lars Jørgen Jeppesen. Men der har ikke rigtig været nogen tilbage, der kunne fortælle ret meget. Dog er det alligevel lykkedes at finde så mange oplysninger om ham, at jeg synes jeg har lært ham godt at kende. På Byhistorisk arkiv i Svendborg fik jeg god hjælp, da der var indleveret en del af hans efterladte papirer og tegninger.

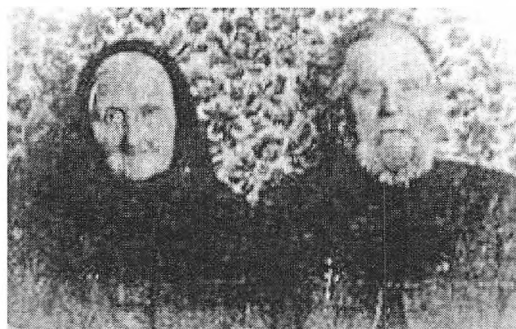
I Svendborg avis kan man den 14. juni 1907 læse følgende (et uddrag):

Gamle Fabrikant L. J. Jeppesen død

Den forhenværende Ejer af Grubbemøllen, Fabrikant Lars Jørgen Jeppesen er i Nat død, 88 Aar gl. For ca. 1½ Aar siden bragte vi i Anledning af gamle Jeppesen og Hustrus Diamantbryllup en udførlig Skildring af denne Mands Liv. Vi skal derfor i Dag blot minde om, at L. J. Jeppesen ikke blot var en begavet og haandsnild Mand, hvis geniale Talent, klare Tankegang og hurtige Opfattelse havde fortjent at bringe større Løn for Opfindelserne, det mekaniske snilde og den energiske Flid; men Jeppesen hørte med til de Aandens Bannerførere, der i Kirke, Skole og Folkeliv kæmpede for Frihed og Fremskridt fra han for c. 60

Aar siden begyndte at være med i vort Lands Aandelige bevægelse, til han nu, som snart 90Aarig lukkede sine øjne.

Familien på min farmors side kan føres tilbage til omkring 1670



i Lørup. Lars Jørgen Jeppesen er min farmors morfar. Lars Jørgen Jeppesens farfar, *Lars Larsen*, fødtes i Ryslinge Sogn 1726, og blev i en Ung Alder Fæstebonde under Tøjstrup, senere blev han Selvejer, og døde 1804 efter at have været

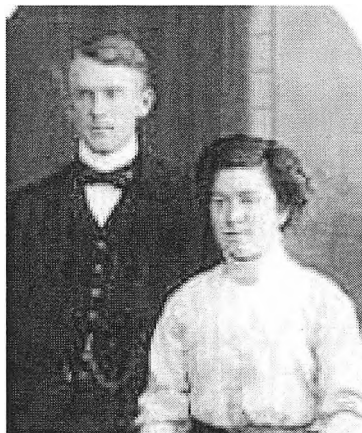
Gaardmand i Sødinge i 60 Aar. Hans Hustru, Ane Hansdatter, fødte ham 5 Sønner, af hvilke den yngste, Jeppe Larsen, der fødtes 3. Decbr. 1786, var L. J. Jeppesens Fader. Han lærte Hjulmandshaandværket og bosatte sig i Sødinge i Aaret 1818.

Disse oplysninger fra Svendborg Avis ved Lars Jørgen og Ane Margrethes diamantbryllup, gjorde det nemmere for mig at finde familien i kirkebøger og folketællingslister. Lars Jørgen Jeppesen blev født i Sødinge den 14. april 1819. Forældrene var hjulmager Jeppe Larsen og hustru Jytte Kirstine Nielsdatter. Lars Jørgen var forældrenes første barn, og 2½ år senere fik han en bror, Niels Peter. De giftede sig med to søstre, deres kusiner på moderens side, som var født i Ryslinge, få kilometer fra Sødinge. Disse to sønner etablerede sig begge med deres familier i Sødinge.

Lars Jørgen Jeppesen og Ane Margrethe Nicolaisen blev gift den 20. december 1845 i Ringe kirke. Ane Margrethe var tjenestepige i præstegården på det tidspunkt. De fik i årene 1846 til 1868 i alt 9 børn, 5 piger og 4 drenge, hvoraf en søn og en datter døde før de fyldte 1 år. Resten levede stadig ved forældrenes diamantbryllup i 1905. To sønner og to døtre i Svendborg, en datter i Rødskebølle, en datter i Ranzausminde og en søn i Ferritslev.

Den ene af døtrene, Anne Marie, blev gift med enkemand Jeppe

Jensen, Han var bager, og boede ved brylluppet i Grubbemøllen. Så jeg går ud fra han har været ansat der. De blev forældre til min farmor Karen Margrethe Dagmar Jensen (billedet). Hun blev født 7. februar 1891, og døde i 1938, så hende har jeg ikke kendt. Hun blev gift med Niels Nielsen Frausing fra Roe i Grønbæk sogn, Viborg Amt. De fik to sønner, hvoraf min far var den yngste. Min farmor fik i en tidlig alder sclerose, og min far var kun 16 år, da hun døde.



Men Karen Margrethes bror Jens Laurits Jensen (billedet), som jeg har betragtet som en slags bedsteforælder, kan jeg finde i folketællingen i 1890, hvor han bor sammen med sine forældre og bedsteforældre (Lars Jørgen og Ane Margrethe) samt 2 af deres voksne børn:

Folketælling 1890. Pløjeholmene mat. 6d, nr. 624. Svendborg

Ejer: Jeppesen (Møller)

2 Familier, Forhuset og Mellembygningen

Forhuset:

- 1. Lars Jørgen Jeppesen 70 gift, f. Ringe Sogn. Huusfader, Møller*
- 2. Ane Margrethe Jeppesen 69 gift, f. Ryslinge Sogn. Husmoder*
- 3. Rasmus Larsen 35 ugift, f. Ringe Sogn. Søn*
- 4. Laura Jørgine Larsen 26 ugift, f. Daluum, Odense, Datter*
- 5. Marie Nielsen 18 ugift, f. .. Sogn, Tjenestepige*
- 6. Lars Rasmussen 27 ugift, f. Bjerre By, Tjenestekarl*
- 7. Rasmus Rasmussen 23 ugift, f. Bjerreby Sogn, Møllersvend*
- 8. Knud Thomsen 28, ugift, f. Lunde Sogn, Smedesvend*

Sidehuset:

- 9. Jeppe Jensen 38 gift, f. Ryslinge Sogn. Huusfader, Bager*
- 10. Ane Marie Jensen 37, gift, f. Ringe S, Husmoder*
- 11. Jens Laurits Jensen 1, f. Svendborg, Søn*
- 12. Karen Marie Jensen 11 f. Sønderhøirup, Pleiedatter*

Barndommen

Men tilbage til Sødinge, hvor Lars Jørgen bliver født onsdag den 14. april 1819, lige efter påske, og hjemmedøbt dagen efter, den 15. April. Han bliver fremstillet i Ringe Kirke den 20. Juni, og faddere var: *Madam Mølmark af Raunholdt, Knud Rasmussens Hustru, Rasmus Larsen, Anders Smed og Jesper Hansen af Sødinge. Moderen blev introduceret samme dag.*

Lars Jørgen kommer i skole i Ringe kirkesangerskole, hvor han ved *Oktober Examen bliver udskrevet til Konfirmationsforberedelse med Karakteren god, både for Kundskab og Sædelighed.* Ved selve konfirmationen i Ringe kirkebog, kan læses:

Konfirmerede Dreng 3. April 1833.

Lars Jørgen Jeppesen, f. 14. april 1819, Søn af Husmand Jeppe Larsen i Sødinge.

Meget god både i Opførsel og Kundskaber, Vaccineret 25. August 1833 af Leerbeck.

Soldatertiden

Lægdsrullerne har jeg ikke beskæftiget mig så meget med endnu. Men jeg har kopi af et soldaterdokument, med oplysninger om at: *Foreviseren Lars Jørgen Jeppesen født i Sødinge af Svendborg Amts 56 Lægd nr. 104, nu 22 Aar, 68 Tommer udskrives herved paa 8. Aar til Soldat ved 3die Livregiment, efter hvis forløb han overgaar til Forstærkningsbataillonerne.*

Møder ved Regimentet Helsingør den 9de Juli 1841

Landmilice=Cessionen for Svendborg Amt den 21 September 1840.

Der findes også et Afskedspas dateret 7. oktober 1856, hvori der står, at Lars Jørgen Jeppesen har aftjent sin værnepligt, og er udslettet af Landrullen i 1857 som 38 årig. Han hørte til de sidste grenaderer, da denne våbenart nedlagdes ved hærreduktionen i 1842.

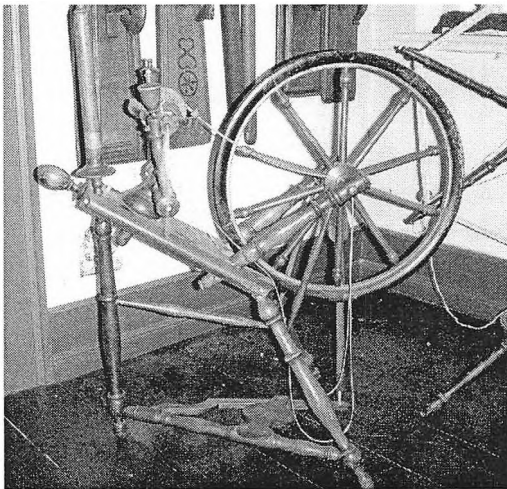
Fra Svendborg Avis ved diamantbrylluppet i 1905 læses følgende: *Da 3 aars Krigen kom, var Lars Jørgen Jeppesen bosat i Sødinge. Han blev indkaldt, men en god Ven havde ham ganske uafvidende lejet en*

Stedfortræder for ham af frygt for, at hans Hustru og smaa Børn skulle miste deres Forsørger.

Voksenlivet

Men igen tilbage til livet i faderens hjulmagerværksted i Sødinge. Her arbejdede Lars Jørgen nu i flere år, og blev som sagt viet til Ane Margrethe i 1845. Sidst i 1840-erne, da de tre første børn var født, byggede han et større hus i nærheden. Der fortsatte han hjulmagerhåndværket i nogle år med stor dygtighed. Han havde lært drejerhåndværket og bliver omtalt som den bedste rokkedrejer i vid omkreds. Godkendelsen af svendestykket ses på et dokument fra Helsingørs Rådstueprotokol den 29. marts 1842:

For Magistraten mødte Lars Jørgen Jeppesen, født i Svendborg Amt, Gudme Herred, 23 Aar gammel, som havde henvendt sig til Magistra-ten med Anmodning om, at forfærdige og under-kaste Bedømmelse det for Trædreierne bestemte Svendestykke som han agtede at forfærdige. – Bemeldte Lars Jørgen Jeppesen foreviste derpaa det af ham, under Tilsyn af Dreiemestrene Sabra og Kjertinge, forfærdigede Svendestykke, bestaaende i en Ballyster, og en forfattet Tegning af samme, hvilket befantes og erklæredes, at være et forsvarligt Svendestykke.



Lars Jørgen Jeppesen havde gode indtægter af denne gerning, og hans rok med navneplade er udstillet på Ringe Museum.

Men Lars Jørgen Jeppesen var lidt af en opfinder og spekulerede i mange ting, deriblandt en ny plovttype, der skulle kunne slippe fed, leret jord. Men det viste sig, at den pløjede dårligt, og den vandt ingen udbredelse.

Han lavede også en konstruktion på aksler til jernbanevogne. Den fik han patent på og fik godt solgt. En del projekter mislykkedes dog og gav kun tab. Jeg fandt en del ting omhandlende hans opfindelser på Svendborg Byhistoriske Arkiv. En *Forbedring ved Fabrikation af Stål-eller Jærnskovle, Galvano- Elektriske Gigtkjæder, en Methode til Præserving af Æg*, opfindelse af *overskårne Sporvognsaksler, benyttet af de fleste større Sporvognsselskaber her og i udlandet.*

Svendborg Grubbemøllens Jernmøbelfabrik

ved

L. J. Jeppesen & Co.

Nærværende Katalog indholder Tegninger med Beskrivelser af de meest kunnede Genstande, der i en Aarsrække har været sin Plads som 1ste Klasse's Arbejde.

Soliditet, smagfuldhedsfuld Udførelse og Præisbillighed er Grunden til, at Landets midte og bestil rummerede Jernmøbelfabrik har havet sit Ry og er bleven fortrukket, trods ny optagende Konkurrence i dette Fag og trods Eftergættelse af næsten alle tidligere patenterede Genstande.

Leverancer til utallige Stæder, saavel i Hovedstaden som i Provinserne, kan bestil leveres Møblernes absolutte Pætrin og Holdbarhed gennem mange Aar, og endelig kan leveres til Stæder som København Tivoli og andre Forlystelses-Etablissementer i Hovedstaden og i viit Omegn, hvor de ikke er bleven udelagte ved daglig Brug og Slid.

Ved den i Aar foretagne betydelige Udvidelse af Fabrikvirksomheden saavel som af Lagerets Størrelse se vi os forand til at tilkøbet enhver Orden med fax Dages Varsel.

1. Bærestol; letkast eller ordentligst. Vind godt rummeret.

2. Bærestol med Ryge.

3. Bærestol eller Vandstol med lænestol, Træstol og Røg. Indkast. Aldersv.

4. Bærestol med Træstolstol. Delaktig Aldersv.

ved L. J. Jeppesen & Co.

Tegninger af diverse Jernmøbler til salg fra fabrikken på Grubbemøllen i Svendborg. En del af dem blev *solgt til sommer Restauranter og Tivoli*. Ikke mindre end 1100 stole og 300 borde blev solgt til det forenede Tivoli – og udstillingsetablisement.

I en lille bog findes en masse takkeskrivelser fra mennesker, der er blevet helbredt for forskellige sygdomme, af de Galvano-elektriske gigtkæder.

På folketællingerne kan jeg følge Lars Jørgen Jeppesen fra 1834 til 1906. Dog mangler jeg at finde folketællingen fra 1870 og 1901. I kirkebøgerne findes til - og afgangslister, som også har været til god hjælp, da familien flyttede en del gange. i perioden fra 1855, til han køber Grubbemøllen i Svendborg i 1877. (Jeg har læst i en stil fra et barnebarn til broderen Niels Peter, at Jeppesens flyttede 11 gange. Der har måske været talt en del om det i familien.)

Frimenighedsbevægelsen

Da den kirkelige bevægelse i midten af det nittende århundrede rørte sig stærkest, og som centrum netop havde Midtjylland, var Lars Jørgen Jeppesen en af foregangsmændene. Sognepræsten Vilhelm Birkedal kom til Ryslinge 1847, da Lars Jørgen var 28 år, og *han var en flittig Tilhører i Ryslinge Sognekirke ved Birkedals prædikener. Han og hans Broder, Gdr. Niels Peter Jeppesen, blev personlige Venner med Birkedals Huslærer, Kristen Kold, og var stadige Deltagere i de Aftenmøder, Kold holdt paa den Højskole, han byggede i Ryslinge Nørremarksgryde.* (H. M. Henriksen: Ringe Sogn.)

Lars Jørgen Jeppesen havde i foråret 1856 bygget sig et nyt rummeligt hus ved siden af det gamle stuehus i Ympenhaven, som han lod stå. Han indrettede så stuehuset til skole, med en lejlighed til en lærer. Her holdt Kristen Kold skole for 16 Børn den første Sommer.

Kristen Kold boede hos Lars Jørgen Jeppesen den første vinter han underviste. Lars Jørgen Jeppesen solgte derefter sit hus, som siden har rummet Sødunge Friskole. Skolen, som var Danmarks tredjeældste Friskole lukkede i 2008. Bygningerne er nu solgt, og skal bruges til et socialpædagogisk opholdssted.

Vilhelm Birkedal blev afskediget i unåde, og forment adgang til at forestå gudstjenester i kirken. Menigheden omkring ham var dybt rystede, og sluttede op om ham ved gudstjenester i Boltinggårds lade, hvor der kommer rigtig mange mennesker. Menigheden bliver

snart klar over, at der må ske noget, og det fører til at man bygger Valgmenighedskirken, Nazarethkirken i Ryslinge, som indvies den 8. august 1866. *Lars Jørgen Jeppesen var en af de virksomste til at rejse denne Kirke, og skænkede den Kirkeklokke, der skulle ringe de ny Aandens Tider ind over Egnen og Landet.*

Flytninger

I 1859 solgte Lars Jørgen Jeppesen sit store hus i Sødinge, og flyttede sammen med sin kone og 6 børn til et boelsted på Sdr. Nærå Mark. Her holdt han sig til drejehåndværket og landbruget. Derefter i august 1861 købte han en større gård i Tommerup. I oktober 1862 flyttede han til Dalum, hvor han havde købt en gård. Den kunne han ikke straks overtage, da den var forpagtet ud. Så købte han Sejrskovhuset ved Hjallese-Odense landevej, hvor han boede, til han kunne overtage den forpagtede gård. Han ville bo i Hjallese, fordi han ville have sine børn til at gå i skole hos Christen Kold.

På tilgangslisten 2. april 1866 i Rolsted, ses Lars Jørgen Jeppesen ankomme fra Dalum til Ferritslev med Hustru og 7 børn.

I Kirkebogen Dalum Odense 1865-1874 opslag 21, nr. 18. Afgangsliste 1. April 1867 læses følgende:

Lars Jørgen Jeppesen/Woerskov 48 Aar, Haandtering: Bmd Rokkedreier til Rolfsted Sogn.

Ane Margrethe Nicolaisen 47 Aar, hans Kone, Jutta Kirstine Larsen 20 Aar, hans Datter, Jeppe Larsen 18 Aar, hans Søn, Ane Marie Larsen 15 Aar, hans Datter, Rasmus Larsen 12 Aar, hans Søn

Nicolai Larsen 11 Aar, hans Søn, Johanne Larsen 6½ Aar, hans Datter, Laura Jørgine Larsen 3½ Aar hans Datter.

Kort efter Christen Kolds død i 1870 købte Lars Jørgen Jeppesen en gård i Ferritslev. Denne delte han i to parceller, og byggede en ny gård på udjorden, ligesom med gården i Tommerup og flyttede ud i den nybyggede gård

I 1877 købte Lars Jørgen Jeppesen Grubbemøllen i Svendborg med tilhørende 12 tdr. land og besætning samt den til ejendommen hørende vindmølle for 43.200 kr. Desuden oprettede han et bageri. Denne virksomhed drev han sammen med en del af familien (4 af børnene + ægtefæller), og her boede han til sin død i 1907.



Tekst til billede fra bogen Svendborg og omegn på gamle postkort: *En af Grubbemøllejerne L. J. Jeppesen, var foruden at drive selve Grubbemøllen, Grubbemøllens vejrmølle samt grubbemøllens bageri, noget af en opfinder. Han opfandt bl.a.*

en kraftudvikler og i 1885 fik han eneret på at fremstille de af ham opfundne sammenfoldelige jernhavemøbler.

Jeppesen fik adgang til at præsentere sine sindrige møbler for hoffet og udstillede på Industriudstillingen i København i 1888, hvilket resulterede i et større salg bl.a. til Tivoli. Disse iderige solide havemøbler var såmænd forgængerne til de smukke sammenklappelige havestole og –borde, hvoraf man stadig kan finde eksemplarer af de først fremstillede, både i Tivoli i København og adskillige steder i Svendborg.

Da familien flyttede til Svendborg, knyttede den sig til Vejstrup Valgmenighed, og de fire døtre blev gift i Valgmenighedskirken der. Jeg kan huske, at jeg som barn var med på kirkegården i Vejstrup, for at lægge blomster på et gravsted, som sikkert har været mine bedsteforældres.

Alderdommen

Frem til 1891 blev ældre, som ikke kunne blive forsørget ved egen eller andres hjælp, betragtet som fattige med de konsekvenser, som fattigloven medførte. I 1891 skete der et afgørende brud med den hidtidige lovgivning vedrørende fattigunderstøttelsen, hvor der ved

lov af 9. april 1891 blev indført alderdomsunderstøttelse til værdigt trængende gamle uden for den almindelige fattiglovgivning. De ældre skulle dog fortsat ansøge det lokale sogneråd eller kommunalråd om hjælpen og måtte ved behandlingen finde sig i en ganske nærgående undersøgelse af ikke alene deres trang, men også af deres ”værdighed”. Det var så op til det lokale sogneråd og kommunalråd at foretage et skøn og udmåle størrelsen af hjælpen. (Slægtsforskerens ABC.)

Den 8. oktober 1901 beder Lars Jørgen Jeppesen C. F. Tietgen om hans hjælp til at få bevilget efterløn.

Deres Excellence

Geheimkonferensraad C. F. Tietgen S. H. & D.M.!

København

Det vil jo være Dr. Exelence bekendt som derværende Direktør for Kjøbenhavns Sporvej at den af mig gjorte, patenterede Opfindelse, angaaende overskaarne Axler med tilsvarende Rør for Sporvogne, i 1869 eller 70 blev anvendt paa nævnte Selskabs Vogne og har saledes Igjennem Tiderne været benyttet uden forandring med Betydelig Besparelse af Materiel og særlig Hestekraft alt mod et Honorar gl. Mynt 1000 Rdl. Men da jeg nu har bragt i erfaring at Sporvejsdriften efter haands vil gaa over til elektrisk Drivkraft (hvor ved den nævnte Opfindelse nødvendigvis ogsaa maa anvendes) skal jeg udbedende mig Undskyldning herved i fuld Tillid til Dr. Exelences bekendte Høisind henvende mig med Bøn om at De af særdeles Godhed vil gjøre Deres til, at der paa en eller anden Maade tillægges mig en Efterløn, til hvilken jeg nu i min 83 Aars Alder med en Svagelig Hustru som er 82 Aar højlig kan trænge. Jeg har forhen ejet en lille Bondegaard i Ferritslev pr. Ullerslev men har nu i 25 Aar som Borger i Svendborg været i Besiddelse af en Møllerejendom her, hvilken jeg paa Grund af Tidernes Ugunst har mattet sælge med Tab af Formue

Med Højagtelse ærbødigst

L.J. Jeppesen

Adr. "Skovly" Grubbemøllestræde Svendborg 8/10 1901

1861

Danske Byggeselskab

Høiesterets-Konferenceraad C. F. Tøtgen (K. & P. H.)
København

Vel vil je voretsom De Byggeselskabets bestyrelse, som derved
være Direktion for Højesterets og Sporvej, at den af-
sagt og givet fuldstændig opfyldelse, angaaende overtræ-
delser med tilsvarende for for Sporvejen, i 1861 eller 70
blev anseende, paa at være det Selskabs Tegn og har i alle de
i sammenhæng tidens værel. Dermed i disse Foranstaltning med
Betydelig Besparelse af Material og iøvrigt Højesterets
alt, som at Honorar af Højesteret 1000 Rdl. Men da jeg
nu har bragt i Forning at, Sporvejsbestyrelsen efter
hvore vil gaa over til at betale de Præmier, som
ved den nævnte Opfyldelse vedkommer sig og som
maa anseende. Skal jeg i alle de der Højesterets
sammes i alle de der Højesterets bestyrelse, Højesterets
hvorede sig. Som om at de af ordet der Vedhed vil give
Dens til, at der paa en eller anden Offentlig Tidspunkt angaa
Efterskrift til bestyrelsen jeg nu i min 83 Aar. Altså med en
frøglig Højesteret som 82 Aar højlig Højesteret. Jeg har
derfor i et en lille Brevstykke, som det er en Højesteret men
hvil om i 25 Aar siden Bogen i Svendborg, hvor i Dens til
at en Højesteret som Højesteret jeg paa Dens af Tidens
Højesteret har været i et og med Tab af, Dens

for Højesteret i Svendborg

De Højesteret i Svendborg den 10de Decbr 1861

Efterskrift

Efterskrift
Det er mig som Dyreven, en tilfredsstillelse naar jegpaa en
Jernbanestation iagttager den for HesteneRangering af Vogne, at
kunne glæde mig ved at denne.....ved Sporvognskørsel, paa Banernes
Kurver, paaaf anbringelsen af mit Aparat, i det tilbagelagte t.....
betydelig har været lættet for Dyrene.

D.S.

Sagfører J. C. Nielsen i Svendborg bevidner ansøgningens rirtighed.

Undertegnede Sagfører J. C. Nielsen Svendborg kan attestere at fhv.
Møllejer L. J. Jeppesen, der nu gaar i sit 83 Aar er i høj Grad værdig

til at erholde den Efterløn han i sit foranstående Andragende ansøger om. Det er rigtig at han har solgt sin Mølleejendom og at hans Indtægter neppe tilstrækker hvad han og hans 82 hustru behøver til deres forsvarlige Underhold.

Svendborg d. 10 oktober 1901

J.C. Nielsen

Tiltrædes af Overretssagfører

Jens Knudsen

Lars Jørgen Jeppesen og Ane Margrethe bor deres sidste år hos den ældste datter Jutta Kirstine, der er gift med detailhandler Jens Adolf Leonhardsen. De bor i stueetagen i mellembygningen på Dronningholmsvej nr. 3. I forhuset var købmandsforretningen, som jeg husker jeg er kommet i som barn, hos deres datter Margrethe Leonhardsen. Men det er en helt anden historie. Ane Margrethe dør den 25. januar 1906, og Lars Jørgen året efter, den 14. juni 1907. De bliver begge begravet på kirkegården ved Valgmenighedskirken i Vejstrup.

Jeg vil slutte med endnu en afskrift fra Svendborg Avis i forbindelse med diamantbrylluppet, som jeg synes afrunder beskrivelsen af denne spændende persons liv meget fint.

Guld har Opfindelserne ikke bragt den gamle Mand. Guld randtes sjældent af den, der som Opfinder banede Vej for næste Slægt. Havde Jeppesen været Barn af Nutiden, ville hans enestaaende mekaniske Talent og hans klare Forstand mulig have tildraget sig saa stor Opmærksomhed, at vejen til Studier ville være bleven ham aabnet, og han ville da sikkert være naaet frem til en af de første i vort Land. Men Tiderne var anderledes i J.s Ungdom, og han, hvis Begavelse med Uddannelse ifølge, ville have gjort sin Ejer til en rig Mand, blev aldrig den, der fik jordisk Overflod. Men hans Liv bragte ham til gengæld Fuldkommelsen af Ordene i Sangen: "Et jævnt og virksomt, muntert Liv paa Jord", og blev han ikke blandt de Første, saa blev han mere, han blev blandt de bedste i vort Land.

Ved hans side stod hans trofaste Hustru, der med forstaaelse af sin Mands Kamp og Arbejde alle Dage har været ham en sikker Hjælp baade i Sorg og Glæde.

Afslutning

Dette er så historien om en af mine tipoldefædres liv, som jeg har forstået den. Det er beskrevet ud fra hvad jeg har kunnet finde om ham på skrift fra personlige papirer, artikler i bøger og aviser samt oplysningerne fra arkiverne. Det har været en spændende rejse i fortiden. I forløbet har jeg fået forbindelse med en anden efterkommer, som jeg har udvekslet oplysninger med. Jeg vil derfor anbefale at kigge på hendes hjemmeside, www.impoulsen.dk, hvis man er interesseret i at læse mere om min fynske familie samt valgmenighedsbevægelsen på Midtfyn.

Jeg er også interesseret i at komme i forbindelse med personer, der kan bidrage med flere oplysninger om min slægt, og kan kontaktes på min mailadresse: ibigum@c.dk

JOHANNE HANSDATTER

Slaven Christian Povelsens hustru

Af Kirsten Printzlau

Johanne er en af de aner, som jeg har brugt rigtig meget tid på og næsten synes jeg kender. Hendes sidste barn er min farmors farmor, Kirsten Christiansdatter, født den 21. juli 1823 i et udflyttet hus fra Næsby; barnefader er enkemanden Christian Pedersen Buun Røgter på Næsbyholm. Han er også udlagt som far til hendes søn Frederik, der er født 28. januar 1818 i Engelstofte, Næsby sogn.

Derudover finder jeg datteren Karen født den 4. april 1815 i Næsby, med udlagt barnefar husmand Pejter Hansen i Næsby. Ved konfirmationen i 1831 opholder Karen sig i Engelstofte hos moderen Johanne Hansdatter, slaven Christen Povelsens hustru.

I folketællingen 1834 er Johanne indsidder sammen med datteren Kirsten, hos enkemand Christen Jensen i Engelstofte og hun er 53 år og slavens Christen Povelsens hustru, og i Folketællingen 1840 er de samme sted, nu er Johanne 61 år og enke.

Der går jeg så i stå med Johanne, men finder så hendes mands, Christen Poulsen's dom med Justits dokumenter i 1817, hvor han bor i Ladby med en anden kvinde og kaldes Christen Næsby. Han er født 1781 i Tyvelse og døbt Christen Poulsen Lund og vokset op hos sine forældre i Næsby.

Thybjerg herred Justitsprotokol 3 Mars 1817 [Uddrag af dommen]
Christen Poulsen tiltales under denne sag for tyveri, det er oplyst, at førend han i Aaret 1804 blev indskrevet til soldat, ej har gjort sig skyldig i nogen forbrydelse. I sin Tjeneste tid ved Regimentet er han, ved Krigsret dom af 27 Januari 1808 dømt for første gang begaaet tyveri, til at gaae 4re gange spidsrod igjemmen 200 mand – ved samme rets dom af 2de August 1808 er han dømt for anden gang begaaet tyveri til at gaae 8te gange spidsrod – og med ved krigsret dom af 8 october 1808 er han for 3die gang begaaet Tyveri og defection dømt til at hænges – hvilken straf ved Kongelig Resolution af 1ste November 1808 er formildet til Fæstnings arbejde paa Livstid – Medens Arrestanten var i Slaveriet er han dømt til 8 dages Fængsel paa vand og brød – Efter

Kongelig resolution af 7 august 1811 er arrestanten atter løsladt af Slaveriet. At han efter denne tid paa ny skulle have gjort sig skyldig i andre tyverier er ej oplyst – Hvorimod han for sin slette opførsel i de tjenester han har haft 2de gange er tiltalt og straffet – I med arrestantens egen tilstaaelse og sagens øvrige omstændigheder er det tilstrækkeligen oplyst at han den 2de Januar sidst om eftermiddagen klokken mellem 5 og 7 – paa en tid da det var mørkt, men dog dag førend folk endnu var gaaet til sengs – er gaaet ind i et kammer i en gaard – i landsbyen Aaderup – hvilken gaard brændevinsbrænder Kock har i fæste og til hvilket kammer døren ej var lukket – i dette kammer hvor Kochs Rygter ligger om natten og hvor der paa den tid ingen var tilstæde – bort tog Arrestanten et blaaelæreds lagen – en lang blaae trøje – et par sorte bukser – en sort vest og en stort hat. Anledningen til at arrestanten gik ind i Kochs gaard i Aaderup, maa formodes at være, at han, som forhen havde tjent hos Koch, der var bekjendt – Samtlige stjaalne koster er forefundne dels i arrestantens vogn og dels paa vejen fra Aaderup hvor arrestanten havde tabt dem.

Thi Kiendes for Rett Arrestanten Christen Poulsen bør kagstrygges samt brændmærkes paa panden og igen indsættes paa livstid til arbejde i Rasphuuset i Kiøbenhavn under sikker bevogtning. saa betale han omkostningerne.

Jeg gik så hans domme efter, for at finde ud af, hvor Johanne kom fra og hvor de var gift, og fandt i Ramsø-Tune Herreds Politiprotokol 14. juli 1814 at han levede med en anden kvinde, som han havde et barn med. [uddrag]... *men levede endnu i ægteskab med Johanne, om hvis tilværelse, eller fødested han ikke ved, men han var blev viet med Johanne af Præsten i Lyngø 12. Juli 1807 og han mener at være separeret fra sin kone, med forelagt forhandling paa Gisselfeldt April 1812, hvor hans kone nu opholder sig er ham ubekendt.*

Derefter fandt jeg i Lyngø Kirkebog:

Copuleret 1807 12 Juli At Ungkarl Christen Povelsen og pige Johanne Hansdatter i Suserup, som nu indleder sig i Ægtskab sammen er fri for Andet ægteskab Liunge den 16. may 1807

Peder Pedersen Indsidder i Suserup Hans Thomsen Indsidder i Liunge

1807 12 Juli *Havde Indsidder Christen Povelsen i Suserup en søn til Daaben Kaldet Hans Peter*

1810 28 Jan *Havde Christen Povelsen hustru i Suserup Johanne Hansdatter, hvis mand siges at være i Slaveriet, en datter til Daaben kaldet Maren baaren af Indsidder Peder Ottesen hustru i Næsby, til barnefader angaves Indsidder Hans Pedersen i Suserup*

Næsby Kirkebog 7 juni 1808 begravet Niels Peder 2 aar Christen Povelsen indsidder og Soldat i Næsby søn er der to sønner ?

Sorø Amt Hovedrulle 1809 Lyngelæg: har Christen Povelsen Hans Peter 1 år og Hans Peter 2 år

Hovedrullen 1812: *Her bliver den ene Hans Peter slettet, da han var doublet. Hans Peter, hvis rette navn er Niels, er i Næsby med Moderen, uden rigtighed er meldt amtet, Moderen er tiltalt og dømt*

1815. Herefter ledte jeg i Sorø amt og i Alsted Herred, men kunne ikke finde nogen dom.

Men jeg finder at Johanne er født 1781 i Suserup. Hendes far, Hans Stehansen, var fisker ligesom sin far, der i mange år, af Sorø Akademi, havde fiskeret i Tystup sø og Broby å. Hun havde fire ældre søstre og to yngre brødre. Hendes fader dør 1791 da hun er ti år, hvorefter hendes moder Kirsten Rasmusdatter, der er født i Tyvelse og opvokset i Tyvelse og i Billehuset i Næsby sogn, flytter tilbage til Næsbyholms gods. Hun bliver gift, sandsynligvis med Anders Pedersen, indsidder i Nødholm, i Glumsø kirke [ingen kirkebog]. Hendes sønner, Niels fra 1787 og Anders fra 1790, er i Lægdrullen og opholder sig 1792 i Aasø, og i 1796 er de i Næsby sogn - kommet fra Glumsø sogn. I følge Næsby kirkebog 1799 dør indsidder Anders Pedersen i Engelstofte og i folketællingen 1801 er Kirsten Anders' indsidder i Engelstofte og går i dagleje, og enke efter 2. ægteskab. Samme år bliver hun gift 3. gang i Tyvelse med skrædder Peder Ottesen Sigersted, men efter hans død i Engelstofte i 1812 kan jeg ikke følge hende.

Johanne bliver konfirmeret 1798. I følge Tyvelse Kirkebog sker det i Glumsø kirke. I 1801 tjener hun gårdmand Niels Iversen i Tyvelse. Folketællingen 1845 - her mangler Engelstofte, men hun var der jo i Folketællingen 1850: I et hus i Næsby, Johanne Hansdatter, 76 år, enke, født Lyngelæg, Sorø amt; fattiglem. Johanne dør den 5. maj 1851 som

fattiglem og enke 72½ aar gammel af alderdoms svaghed i Tyvelses fattighus og bliver begravet i Tyvelse 11. maj.

Tybjerg Herred Skifteprotokol 1851 9. mai *anmeldt at fattiglem Johanne Hansdatter i Tyvelse fattighus den 5 dennes ved døden er afgaaet, det efterladte tilfalder fattigvæsnet.*

Det er vel 20 år siden jeg arbejde med Johanne, men her i år skulle jeg hjælpe én med lægdrulle-oplysninger i Glumsø og her finder jeg så !

Glumsø Sogn Lægd 41 Præstø Amt: Hovedrulle 1806 Johanne Hansdatter's Slefenbarn, Hans Nielsen, født i Glumsø, 1 aar – i hovedrullen 1810 er han 4 år – i hovedrullen 1813 er han 7 år, har ophold hjemme og gaar til Lægd 43.

Næsby Sogn Lægd 43: I hovedrulle 1816 er han 10 år og kommet fra Glumsø Lægd 41

Bortgaaet uden rigtighed fra moderen, har 1½ Aar efter forhør ved Amtes skrivelse, hvorefter han er efterlyst i alle amter Siælland.

Så var det jo Præstø amt jeg skulle søge i.

Politidokumenter Tybjerg Herred 1814 Sognefogden i Næsby, haver at tilsige Christen Suserups kone af Næsby, for Politiretten som holdes paa Næstved byes Raadhus Onsdag den 14. Sept om formidagen kl 10. Betræffende at hun med sin søn var flyttet fra Sorø til Præstø amt. *Johanne Hansdatter forklarede, at hun for tiden bor i Næsby, men at hendes søn er i huset hos husmand Peder Pedersen i Suserup, bemelte søn hedder ikke Hans Peter, men blot Hans, denne søn har hun faaet førend, hun blev givt, hans fader hedder Niels, bemelte Hans er i sit 10. aar og døbt i Glumsø Kirke, i hvilken lægdrulle hun sikkerlig tror han er indført, hun har endnu haft en anden søn ved navn Niels Peter der er født for 7 aar siden og døbt i Lynges sogn, hans fader hedder Christen, da bemelte dreng var omtrent ¼ aar, flyttede hun med ham til Næsby uden amtspas og forblev i Næsby, med bemelte dreng indtil han var 1 aar og 14 dage hvor han døde – at bemelte dreng er død har hun meldt sognefogeden i Lynges straks efter han var død. Forhøret udsat.*

Tybjerg Herred 1814 den 2de November, for retten mødte Johanne Hansdatter af Næsby, som fremlage en attest for at hendes søn Niels

var afgået ved døden og paa given anledning forklarede, *at hendes søn Hans, som foran forklarede er døbt i Glumsø Kirke, for siden sidste høe høst, da han forlod Indsieder Peder Pedersen, har været hjemme hos hende, hvor han er endnu - da han var omtrent 1½ aar gammel kom han til Peder Pedersen, hvor hun indtil de 2de sidste han var der, har betalt for hans ophold dels med penge og dels med korn.*

Dom: *Der er under denne sag oplyst at Johanne Hansdatter har haft 2 Drengbørn, Næmlig Hans Nielsen 10 år gammel og en Niels Peder Christensen der hvis han havde levet nu havde været 7 år gammel, angaaende den første, da er det med lægds manden i Glumsø forklaring, født i Glumsø og opholder sig nu i omtrent 8 uger, hos moderen i Næsby og den anden søn Niels Peter Christensen, der er født i Lyng under navnet Hans Peter og det er oplyst at hans moder da han var ¼ aar gammel medtog ham, da hun flyttede fra Sorø Amt til Prætø amt, uden for ham at skaffe Amtspas, han døde 1808 og blev begravet i Næsby Thi Kiendes for Ret tiltalte Johanne Hansdatter bør hensættes i fængsel paa Vand og Brød i 8te dage paa egen Bekostning.*

Johanne anker dommen, Skrivelse af 29 November til Danske Cancelli [Copiebogen 15/12]

Præstø Amt Journal for landet 1815: Indkommet fra Cancelliet at Reservens Moder er eftergivet Straffen at sidde paa vand og brød imod at erlægge 2 Rbd til Næsby sogns fattige. Der er kvittering 15. febr på hun har betalt.

Præstø Amt Journalsager for landet 1818:

Indkommet Johanne Hansdatter i Næsby, hendes ansøgning om til-ladelse til indgaa et andet ægteskab, da hendes mand Christen Poulsen, er i fængesel paa livstid. Vedlagt Bilag:

Johanne Hansdatter, hidindtil gift med Christen Poulsen af Næsby, der for begaaet Tyveri er dømt til slaveriet for livstid, har af mig som hendes Sognepræst begjært vidnesbyrd om hendes hidtil førte levne, og maae jeg da, som sandhed er, vidne, at hun har haft 4re uægte børn, hvad hendes øvrige levnet angaaer, da kan jeg der om ikke sige andet end at hun ikke, saavidt mig vitterlig er, nogen sinde har været anklaget for tyveri eller deslige forbrydelser, ei heller ved jeg andet, end at hun,

i de 2 aar jeg har her været Præst, har levet hvad man pleier at kalde ærlig og skikkelig.

Næsby d. 31. December 1817 C. Olsen Sognepræst Næsby og Tyvelse

22. januar 1818: Svar til Pastor Olsen i Næsby om at hun jo har fået 4de uægte børn, *nu at ansaa at hun, derved maatte have gjort sig til skyldig til straf for kvalificeret leier maal eller hor, maa jeg tjenestelige have dem ombede, at ville meddele mig oplysninger om bemelte Fruentimmer har udlagt som barnefader til bemelte uægte børn, samt om hun har født nogen af disse efter at hun kom i egteskab med bemelte Christen Poulsen.*

21. februar 1818: Brev fra præsten C. Olsen med bilag *Efter at erholdt vidnesbyrd fra Liunge og Glumsø Kirkebøger af Langhof og Tryde, har jeg den da herved underdanigst at meddele Deres Exelence følgende oplysninger angaaende de af Johanne Hansdatter fødte Børn*

- 1. et Drengbarn døbt Glumsø Kirke 3de Søndag efter Trinitatis 1805 [Bilag A som barnefader er i Kirkebogen angivet en Gaardmand ved navn Niels Christensen, men hans opholdsted er ikke tilføjet] efter Johanne Hansdatter sigende dengang endnu Ungkarl, siden Gaardmand i Sigersted.*
- 2. et Drengbarn døbt i Liunge kirke samme dag da moderen blev viet til faderen Christen Poulsen nemlig 12 Juli 1807 Bilag B*
- 3. et Pigebarn døbt i Liunge Kirke den 28 Januar 1810 avlet medens Christen Poulsen var i Slaveriet. Barnefader Indsidder Hans Pedersen i Suserup der efter Johanne Hansdatter, foregivende dengang var ungtkarl Bilag B*
- 4. et Pigebarn Karen fød i Næsby 4 April 1815 medens Christen Poulsen var fraværende, til barnefader Peiter Hansen af Næsbye*
- 5. et Drengbarn Frederik fød i Engelstofte d. 28 Januar 1818 til barnefader er udlagt Husmand og Enkemand Christian Bruun af Næsbye*

Præstø Amts Copiebog 1819 4 December 1819 Til Det Kongelige Danske Cancellie

Da Amtet er bleven underrettet om at fruentimmeret Johanne Hansdatter af Næsby der den 12te Juli 1807 er viet til Christen Poulsen, der for begangen tyveri er inddømt i slaveriet paa livstid, har uden for ægteskab avlet følgende uægte børn, nemlig

- a. En datter Maren, der er døbt i Lunge kirke den 28 Januar 1810 og til hvem hun har udlagt, som barnefader Indsidder Hans Pedersen i Suserup*
- b. Ditto Karen, der er døbt i Næsby kirke den 4 April 1815, og blev huusmand og enkemand Peder Hansen af Næsby af hende udlagt som fader til det.*
- c. En søn Friderik der er døbt i samme kirke den 28 Januar 1815 og til hvem huusmand og enkemand Christian Bruun sammesteds er udlagt som barnefader [der står 1815]*

Maa jeg gøre mig den over herved ærbødigst at udbede mig gunstigt meddelt Resolution, om hvorledes, dette løsagtige Qvindemenneske maatte ønske at vorde justitioliter tiltalt derfor.

[det er sjovt at amtmanden kun indberetter om de 3 børn]

Danske Kancelli Brevbog 23de December 1819

I Anledning af deres Excellence skrivelse, hvorved De indberetter at Johanne Hansdatter af Næsby har gjort sig skyldig i hoer, skulle man tjenstlig have Dem anmodet om at indhente hendes Erklæring om hun vil underkaste sig straf af fængsel paa vand og brød efter Cancellits bestemmelse, da hun ellers vil vorde justialiter tiltalt for hendes forhold.

[I venstre margen står] *hvorledes Johanne Hansdatter her bør anses for hore*

Der er ingen Retssag, så hun har nok været indsat på Vand og Brød.

Johannes børn

I. *Hans Nielsen*, født 1805, Glumsø. Tredie Søndag efter Trinitatit 1805 lod et fruentimmer, navnlig Johanne Hansdatter sit uægte fødte barn døbe. Som barnefader Gaardmand Niels Christensen. Lyng Kirkebog: 27 maj 1804 Indsidder Bertel Andersen i Suserup datter, bær konens søster, Johanne Hansdatter tiende Gaardmand Niels Christensen i Sigersted. Allindemagle Kirke: gårdmand og ungkarl Niels Christensen bliver

gift 14 december 1805 med Ingeborg Larsdatteren gårdmandsdatter fra Estrup.

Hans forsvinder fra moderen, da han er ca 10 år gammel.

II. *Hans eller Niels Peter Christensen*, født Suserup, døbt 12 jul 1807, Lyngø kirke men dør 1808 i Næsby. 1807 Den 12 Juli Havde Indsieder Christen Povelsen i Suserup en søn til Daaben kaldet Hans Peter baaren af Pige Ane Hansdatter tiende Gaardmand Jens Johansen i Suserup, men 7 juni 1808 begravet Niels Peder 2 år søn af Christen Poulsen Indsieder i Næsby og Soldat.

III. *Maren Hansdatter*, født 28 Jan 1810, Suserup, døbt Lyngø. Havde Christen Povelsen Hustrue i Suserup Johanne Hansdatter hvis mand siges at være i Slaveriet en datter til Daaben kaldet Maren Baaren af Indsieder Peder Ottensens hustrue i Næsby [mormoderen] til barnefader angaves Indsieder Hans Pedersen Suserup. 1823 er Maren i Næsby og bliver vacineret og 1824 konfirmeres hun i Næsby Kirke.

IV. *Karen Peitersdatter*, født 4 Apr 1815, Næsby, dør 1832 i Næsby, begravet 3 Mar 1832, Næsby. 1815: forældre Johanne Hansdatter i Næsby udlagt som barnefader Husmand Pejter Hansen ibid. 1831 Konfirmeret Karen Peitersdatter opholder sig i Engelstoft, Slaven Christen Povelsen hustrue Johanne Hansdatter af Engelstoft moder.

Endelig 2 børn med enkemand Christian Pedersen Brun Rygter på Næsbyholm.

V. *Frederich Christiansen Brun*, født 28 Jan 1818 i Engelstoft, døbt Næsby, bliver husmand i Næsby og gift i Næsby 1838 med *Margrethe Hansdatter* og de får børnene Hans Christian 1838, Birthe Marie 1839, Hans Christian 1843, Jens 1846 og Karen 1847 efter moderens død flytter familien i 1857 fra Næsby.

VI. *Kirsten Christiansdatter*, født 21 Jul 1823 i Næsby. Hun får en datter Karen Marie født 1843 i Næsby med udlagt barnefader Peder Christensen. Efter moderens død bliver hun gift den 20 marts 1852 i Næsby kirke med *Hans Christophersen*, født 30 Jan 1822 i Glumsø han er Indsieder i Næsby og Daglejer i Agerbruget og dør 24 Jun 1907.

Kirsten dør 27 Okt 1898 på den Rønnenkampske Stiftelse, begravet 4 Nov 1898, Næsby.

Thybjerg Herred Skifteprotokol: Aar 1898 den 28. oktober anmeldtes, at Kirsten Christoffersen, født Hansen, indsidder Hans Christoffers Hustrue i Næsby den 27 s.m. er afgaaet ved døden 75 aar gl. Ejede Intet.

Thybjerg Herred Skifteprotokol: Aar 1907 den 27. juni anmeldtes at indsidder Hans Christoffersen af Næsby stiftelse den 24. afgaaet ved døden 85 aar gl. Eiede Intet.

De får 8 børn og omkring 50 børnebørn.

En plejebarns placering

af Hanne Larsen

Så hurtigt kunne det gå en gang. Nu går der flere år.

Kjöbenhavn den 10. januar 1893

Gode Venner

Tak for Eders Brev det er os en Glæde at i vil tage imod et lille saa godt som forældrelös Barn jeg haaber du beholder Drengen. Vad det angaar med betalingen da er der ikke noget at Risikere de første Ti Kroner følger med drengen og siden faar du bestemt dine Penge en maaned for ud du kan Skrive til os A. Nielsen (add. Har jeg udeladt) Vis der er noget i vejen eller bliver noget.

Nu bedes at afhente den Lille Dreng ved Forlev først Kommende Söndag Barnets Puder følger med men du Kan ikke bære ham den lange Vei. Husk nu først kommende Söndag den 14. Januar Drengens Puder følger med.

*Kærlig Hilsen fra os alle
A. Nielsen (add. udeladt)*

Kjobenhavn Den 11/9 1893

Gode Plejeforældre

Först takkes i for eders Brev. Jeg længes nu meget efter at se min lille Sön saa jeg tror nog at jeg selv kommer ud og betaler denne gang men maaske Det först bliver hen sist i Ugen.

Jeg kan Da forstille at i Fredags blev madona Nielsen begravet hun havde gjort Selvmor paa sig selv med Gobolsöre. Nu en Venlig Hilsen til Eder alle men först og sist til min lille Dreng for hans Moder

Gode Plejeforældre.

Jeg har modtaget Eders Brev Der i at i venter paa Penge som jeg nog i forveien kunne tænke men Det er mig ikke mulikt at skaffe Pengene

men vor gjerne jeg vilde jeg hade Tænkt at jeg hade faat fra Karls Fader men det gjør jeg nog ikke og jeg har været hos Fattiforstander men her fra kan jeg ingen hjælp faa Det skulle søges der fra vor Barnet var til mit sogn og Det ved jeg ikke om i vil ha med at gjøre vil ikke i vil en min lille Dreng Som far her kand jeg ikke forsørge ham nu skal jeg ha mig en fast plads og Der kand jeg jo heller ikke ha ham men nu maa i snart skrive om i tror i vil beholde ham eller vordan mon Det en gaar. Det jeg er kommet til at skölde skal nog blive betalt skriv nu snart i kend ads. Til Sofie Nielsen (add. Udeladt) Saa tenker jeg Det der for jeg tör ikke skrive min egen ads. For så kunde i jo komme i min Plads med Karl og saa kom vi vel paa Ladegaarden begge to. Venli hilsen til min lille Dreng og Eder alle

Kjöbenhavn 5. Januar 1894

Gode venner

Unskjyld jeg skriver dig disse faa linier til som nok komme noget uventet det er en meget bestemt og Vigtig Sköngsmaal Vi har hört fra din Söster Line at du Ønskede dig et Plejebarn da du nemlig kan faa Saa dan et netop en Sød lille Dreng paa 9 maaneder han moder er Tjenestepige hun er en Rask Kvinde og Daglig hun tilbyder at betale 10 Kroner om Maaneden og Klæder og Pengene skal blive betalt bestemt pr. Maaned.

Du skal ikke komme til at vente paa dine Penge ves du Ønsker Puder til drengen at Likke paa da meddeles dit og giv os et bestemt Svar om du Ønsker den lille dreng i Pleie saa Vi kan faa svar til Mandag Vi skal nog Selv besörge ham der ud Til Forlev Stationen om du kan af hente ham der.

Venlig hilsen fra din Söster Hanne og mand Venlig hilsen fra os alle Ane Nielsen (add. udeladt)

Kjöbenhavn den 8/4 1894

Gode Pleieforældre.

Först vil jeg bringe min Sön de Hjerteligste Lökönskner i anledning af hans 1 aarige Födselsdag og ønske at Du maa bliv frisk og Rask og snart en Stor Dreng.

Samt vil jeg bede hans Pleiemoder om du vil vær saa god at sende en Leveatest inden Lördag for den 14 skal han Skrives fra Skiftelsen men vis du vil vær saa god at sende to denne gang for nu skal hans Fader ogsaa ha en og den ene beholder de paa skiftelsen jeg ved ikke om De koster noget men saa skal jeg nog betale. I skriver sist om Karl har været til Dogtoren her Det har han men vis han bliver saa Sy at der er nödvendi er det en selvfølge at i gjerne sørger.

Nu sludt for denne gang til Eder alle men allermest til min Sön Lev Vel Jeg er født den 25 December aaret 1867 i höng Vemmerup Sogn.

Min oldefar, hans fætre – og andre slægtninge

Af Martin Bang Dahl

Nogle slægtsforskere bruger al deres tid på at grave bagud i tid og komme så langt tilbage i anerækkerne som muligt, andre fordyber sig i alle mulige og næsten umulige kildegrupper, for at finde bare det mindste spor af udvalgte forfædres færd. Atter andre forsøger at opstøve så mange af deres forfædres efterkommere som muligt – måske for at se hvilke mærkelige mennesker man eventuelt er beslægtet med.

For nogle år siden, da jeg forskede i min mormors farmors slægt, fandt jeg til min overraskelse ud af, at hun havde nogle jødiske aner. Det har været fascinerende og meget eksotisk at beskæftige sig med denne marginalgruppe i det danske samfund. Det er med udgangspunkt i denne slægtsgren at jeg vil præsentere og omtale nogle af dens efterkommere.

Min oldefar, *Karl Peter Staal*, blev født d. 27/8 1881 i Ørsted sogn, Rougsø hrd., Randers amt. Han var søn af bødker, mejeribestyrer og senere fodermester Johan Peter Carl Terpger Staal og hustru Elisabeth Marie Magnussen.

Karl Peter Staal blev selv oplært som fodermester på forskellige gårde. Han fik i den forbindelse en række anbefalinger fra nogle af sine pladser, og for at give en lille karakteristik af ham, er der her et lille udpluk:

Charlottendal pr. Havndal: Karl Staal har i en Aarrække (6 år) tjent hos mig, først ved Pasning af Kreaturer, herefter som Arbejdskarl og sidst som Kreaturpasser ... (han) opførte sig som en paalidelig og god Dreng og senere som Yndling med vedvarende Troskabhed og Ærlighed og i Forhold til hans Alder gode Arbejdsevner og Vilje...

Haraldskjær pr. Skibet: Karl Staal af Mariager har opholdt sig her paa Gaarden som Fodermesterlærling 1 Aar fra 1 ste November 1898 til 1 ste November 1899. Han har i den Tid deltaget i alt forefaldende Arbejde, saavel ved Kvægets Røgt og Pleje som Kalveopdræt, Slagting og Svinenes Pasning, og er han en dygtig Malker. Han har helt igennem udvist Flid og Interesse for sin Gerning ...

Trudsholm pr. Havndal (1906): ... Han er en ordentlig og paalidelig Mand med Kendskab til sit Fag, og det er min Tro, at han kan udfylde en temmelig selvstændig Plads i en Kostald (!!!)

Lethsminde pr. Hørning (1909): ... Det er med Glæde jeg giver Staal det bedste Vidnesbyrd for den Tid han har været her ...

Birkedal (1915): ... han er ædruelig og hurtig til sit Arbejde og hans Hustru er meget dygtig til at malke ...

Musbjerggaard (1921): ... har i den forløbne Tid drevet min Besætning frem til noget virkeligt. Fodermester Staal er meget omsorgsfuld og dygtig til Pasning af Kalve og Svin, saavel baade han og hans Kone er 1ste Klasses Malkere. Dertil er han en omgængelig og forstaaende Mand at arbejde sammen med ...

Baumbjerggaard pr. Fredensborg (1929): Staal og hans Hustru har i Fællesskab passet Besætningen her og Svinene d.v.s hans Hustru har deltaget i Malkningen og holdt Mejerispandende rene. Staal har udført sin Gerning paa alle Omraader med stor Interesse ... er sjælden god ved Dyrene og Specialist i Kalveopdræt.

Karl Peter Staal var gift med Jensine Karoline Jørgensen fra Lumby sogn ved Odense.

Elisabeth Marie Magnussen blev født d. 2/1 1854 i Rud sogn, Galten hrd., Randers amt, som datter af drejermester Niels Karl Magnussen og hustru Mariane Laursen. Elisabeth Marie Magnussen flyttede i 1855 med forældrene og 2 ældre brødre til faderens hjemmogn, Ørsted. Hun blev d. 8/5 1880 i Ørsted gift med mejeribestyrer *Johan Peter Carl Terpager Staal*, en søn af fhv. proprietær på Avnøgård ved Vordingborg, Hans Peter Staal og hustru Johanne Henriette Wæber. Der var 12 børn i ægteskabet, men kun 6 nåede voksenalder. Elisabeth havde i 1877 fået en datter, Caroline Mariane, udenfor ægteskab med udlagt barnefader Niels Poulsen.

Niels Karl Magnussen blev født d. 6/10 1824 i Randers, som søn af tjenestepige Elisabeth Marie Sørensen Melgaard (datter af gårdmand, senere husmand Søren Sørensen Melgaard i Futting, Thorsø sogn, og hustru Birgitte Jørgensdatter) og udlagt barnefader, købmand Magnus Nathansen, hos hvem Elisabeth tjente. Elisabeth Melgaard ankom

1827 med sin søn fra Randers til Ørsted sogn. Samtidig ankom også en Henrik Nicolaisen Rohde fra Randers. Elisabeth og Henrik Rohde blev gift d. 3/10 1830 i Ørsted og fik 3 børn sammen.

I 1840 træffes Niels Karl Magnussen i Randers, hvor han er i lære hos kunstdrejermester Sønderhausen og i 1845 er han lærling hos sin mors bror, drejermester *Søren Sørensen Melgaard* i Skive (fra ham stammer en større slægt Melgaard). I 1848 bliver han i Rud sogn gift med pigen *Mariane Laursen*, der er født 1827 i Spørring sogn, som datter af husmand og tømrer (senere i Hallendrup, Rud sogn) Laurs Nielsen Kock og Ane Marie Pedersdatter. Niels Karl og Mariane får 4 børn i Rud, hvor af den ældste søn dør som spæd. I 1855 flytter de til Ørsted, hvor Niels Karl Magnussen bliver drejermester. Familien får 11 børn i alt, hvor af de 10 når voksen alder, 7 sønner og 3 døtre. Mariane dør i 1894, medens Niels Karl Magnussen stadig bor i Ørsted ved folketællingen 1916 (han ses ikke at være død i Ørsted mellem 1916 og 1919, hvor til kirkebøgerne kan ses på arkivalier online). Ingen af børnene bor i sognet på dette tidspunkt. De to ældste sønner, *Laurs Kock Magnussen* (født 1850) og *Henrik Sophus Magnussen* (født 1851) er begge drejermestre i København, *Hans Edvard Magnussen* (født 1856 i Ørsted) er smed i Todbjerg, men flytter som flere af brødrene senere til Århus. *Carl Martinus Magnussen* (født 1860) er drejermester i Århus, *Eliot Magnussen* (født 1862) er slagter i Århus og *Frederik Magnussen* (født 1867) er stenhugger/billedhugger i Århus. Sønnen *Magnus Marius Magnussen* (født 1869) nævnes 1890 i Rønne på Bornholm og angives 1892 at være rejst til Amerika. Den yngste søn, *Anton Magnussen* (født 1870), var udlært skrædder, men hans skæbne kendes ikke efter 1890. Der var desuden døtrene Ane Marie Magnussen (født 1858) (her om senere), ovennævnte Elisabeth Marie, samt datteren Mathilde Magnussen (født 1864), der 1894 i Ørsted bliver gift med isolatør Carl Julius Hermansen. Dette par bosætter sig også i Århus.

Magnus Nathansen blev født d. 6/4 1794 i Fredericia. Han døde d. 27/8 1857 i Randers Købstad. Han var søn af slagtermester *Michael Nathan (Münden)* og hustru *Krese/Grethe Julius* (Levin i folketællingen 1787). Michael Nathan blev født ca. 1755 i Tyskland (Preussisk Münden) og han døde d. 15/8 1814 i Fredericia. Krese Julius blev født ca. 1760 i Polen (ifølge aldersangivelserne folketællinger 1787 og 1801). Hun

angives dog at være 87 år i 1834, 96 år i 1840 (!) og 101 år i 1845. Hun døde d. 5/6 1845 i Randers, angiveligt 102 år (der er nogle, der bliver hurtigt gamle, hva'?). De havde vistnok 5 børn: *Nathan Nathansen*, slagtermester i Randers, der blev født d. 14/11 1784 i København og død d. 19/2 1879 i Randers (gift med Betzy Dessauer), *Edel Nathansen*, født d. 11/2 1789 i Fredericia (gift med købmand Abraham Simon), død d. 4/4 1862 i Randers, *Jacob Nathansen*, slagtermester i Randers, der blev født d. 8/7 1790 i Fredericia (gift med Regine Cramer), død d. 3/10 1859 i Randers (Alle datoer er ifølge »Jul. Margolinsky: Jødiske dødsfald i Danmark 1693-1976«).

Herudover var der som nævnt *Magnus Nathansen*, født 1794, en søn *Julius*, der vistnok døde som ung, og endelig var der sønnen *Isach Nathansen*, født ca. 1795 i Fredericia. Han var købmand og hestehandler. Denne mærkelige mand og resten af Nathansen-familien er omtalt i Henning Halls' bog »På gennemrejse – en fortælling om jøderne i Randers«. En glimrende bog, der beskriver liv og vilkår for jøder i provinsen. Isach Nathansen er også beskrevet i bogform i 1946 af forfatteren Nis Petersen, »Gale Nathansen«. Her vil jeg gengive beskrivelsen af Isach Nathansen fra Bent Blüdnikows (der i øvrigt er gift med en efterkommer af slagtermester Nathan Nathansen) anmeldelse af Henning Halls bog (fra Berlingske Tidende d. 12/8 2004):

»Historien om den lille menigheds skæbne er fortalt i gammeldags stil, som vinder læseren for sig.

Skidt være med samfundsanalyse og akademiske betragtninger, når man bliver præsenteret for den skøre og besættende historie om Isach Nathansen, der egentlig var hestehandler. Han tog initiativ til hestemarkeder og forædling af Randershesten, og endelig gjorde han en indsats for at bringe hestevæddeløb til byen. Hans kamp for at forædle hesteracen indbragte ham øgenavnet Fuldblods-Nathansen, men han er ellers kendt i Danmarkshistorien som Gale-Nathanson, der førte en lang række heftige polemikker, hvor han benyttede sit ændrede efternavn for at genere den rigtige Nathanson, nemlig Berlingske Tidendes chefredaktør (Mendel Levin Nathanson).

Efter en offentlig tumult med en anden hesteavler, blev han indbragt i byens dårekiste. Da han slap ud igen rejste han med kone og børn til København, hvor han blev indblandet i offentlige politiske uroligheder

i byen i 1840, der endte med tørre tæsk og politiknipler. Inden uroen var Nathansen nemlig gået til kongen og politidirektøren og havde advaret om de forestående uroligheder, så politiet var klar. Men han var en brydsom herre, der rendte kongen på dørene med gamle klagesager og flere gange endte på afdelinger for sindslidende. For at skaffe sig af med ham, betalte man ham en mindre sum mod at han rejste tilbage til Altona som dengang var dansk og udgav op til 31 skrifter om hesteavl og andre samfundsnyttige debatemner. Men så slog det for alvor klik. Han konverterede til kristendommen og for at genere sin navnefælle, chefredaktøren for Berlingske Tidende M.L. Nathanson, tog han også navnet M.L. Nathanson, hvilket afstedkom stor forvirring og forbitrelse hos denne avis chefredaktør, når Gale-Nathanson gang på gang udgav sine mere eller mindre sindsforstyrrede skrifter og artikler. Da var det, at øgenavnet Gale-Nathanson blev hæftet på ham, for at kende ham fra denne avis redaktør.

En strøm af polemiske skrifter og injuriersøgsmål fulgte. Det blev så galt, at Christian 8. bevilgede Nathanson rejsepenge til Berlin for at søge lægelig bistand. Da det ikke hjalp og Nathanson snart var tilbage i kongeriget gav kongen ham rejsepenge til Brasilien med hele familien. Der dampede han afsted til i 1847 og fik straks ved sin ankomst audiens hos kong Don Pedro 2. Han fik til opgave og komme med forslag til forbedring af den brasilianske konges hestehold. Men på trods af alle forsøg for at få ham skaffet af vejen, vendte Gale-Nathanson hjem til Randers i 1851 for at forpeste atmosfæren yderligere for sine omgivelser. Han brugte sine sidste år på nye ideer om hesteavl og polemiske skrifter og da han døde i 1862 blev han gravlagt i kristen jord men efter eget ønske så tæt op ad den jødiske begravelsesplads som muligt.«

Slagtermester Nathan Nathansen i Randers og hans hustru skulle angiveligt have haft 21 børn. En søn, *Herman Nathansen* (født 1836 i Randers), blev grosserer og var i en årrække bosat i Hjørring, men flyttede senere til København. En søn af Herman var jurist, overretssagfører og forfatter *Henri Nathansen* (født 1868 i Hjørring – død 1944 i Lund, Sverige). Han er især kendt for teaterstykket »Indenfor Murene« fra 1912, som er opført utallige gange gennem årene og er blevet »kultur-kanoniseret«. Han blev student 1886 i København, cand.jur. 1892. En tid var han dommerfuldmægtig og

han var 1897-1902 overretssagfører. Han debuterede i 1889 med fortællingen »Sommernat«. Han har desuden skrevet romaner f.eks. »Af Hugo Davids Liv« (1917) og »Mendel Philipsen & Søn« (1932). Han arbejdede også som sceneinstruktør på Det Kgl. Teater og som kritiker. Udover »Indenfor Murene« har han skrevet stykker som »Den gode Borger«, »Daniel Hertz« (1909), »Danas Have« (1910) og »Drømmen« (1911). I 1943 måtte han flygte til Sverige og han tog sit eget liv i februar 1944 af sorg over de europæiske jøders skæbne i Holocaust.

Fra denne jødiske slægt Nathansen stammer altså drejermester Niels Karl Magnussen i Ørsted, om end han blev undfanget »i synd«! Det var nemlig dengang utænkeligt, hvis ikke ulovligt, for en kristen kvinde at gifte sig med en mand af den jødiske stamme!

Blandt Niels Karl Magnussens efterkommere findes der et par personer, der på vidt forskellig vis har markeret sig og som skal omtales her.

Niels Karl havde som nævnt sønnen *Henrik Sophus Magnussen* (1851-1946), der ligesom den ældre bror rejste til København og blev drejermester der. Han blev gift med *Engeline Marie Christine Riis* fra Rønne. Familien boede først i Krystalgade 7 indtil ca. 1876, derefter i Dosseringen 6. Ægteskabet ophævedes og Henrik Sophus boede i 1916 og 1925 i Nørre Farimagsgade 55, hvor han nævnes som forhenværende møbelhandler. Engeline nævnes i 1916 stadig på Dosseringen. De fik 6 sønner, hvoraf de 5 blev voksne. Sønnerne fik i 1904 alle tilladelse til at føre navnet Riis-Magnussen. Den næst yngste af disse var *Fritz Adolf Marinus Riis-Magnussen*. Han blev født d. 26/6 1883 i Skt. Johannes sogn. Han døde d. 11/8 1950 i Nr. Asminderup. Han var organist og komponist. Sven Lunn skriver i Dansk Biografisk Leksikon:

Da Riis-Magnussen forlod Slomans Skole med 4. klasses hovedeksamen blev han sat i boghandlerlære, men forlod denne vej for efter tilskyndelse af Orla Rosenhoff at kaste sig over musikken. Rosenhoff læste teori med ham et par år, hvorpå han studerede teori hos Carl Nielsen, der fik afgørende indflydelse på hans videre udvikling. Samtidig gik han til orgelspil hos Edgar Henrichsen og klaver hos Henrik Knudsen, og en overgang var han elev i kirkemusik hos Thomas

Laub. Han foretog studierejser - bl.a. på det ankerske legat som han modtog i 1924 - til Tyskland, Østrig, Italien, Frankrig og England. 1920 blev han, der i sine yngre år i øvrigt udfoldede en omfattende pædagogisk virksomhed, organist ved Thomas kirke på Frederiksberg. Her var han ansat til sin død. Fra 1924 var han i en årrække medlem af bestyrelsen for dansk organist- og kantorforbund. 1934 fik han P. E. Lange-Müllers stipendium. Adolf Riis-Magnussen er navnlig kendt som sangkomponist.

Han har desuden komponeret orkester- og kammermusik, korværker og talrige solosange med klaver, siden han debuterede i 1910. Det var typisk romancer og folkelige sange efter sin læremesters (Carl Niensens) idealer. Af titler kan her nævnes: *Aaliv* (tekst af Viggo Stuckenbergs); »*Tre jyske Viser*« (Tekst af Anton Berntsen): *Mi Kuen, Snak*, og *Gammel-Magrete*; *Vinterlandskab*, samt melodi til *En Lærke Letted'*. Han har skrevet en strygekvartet i h-mol, Symfonisk Suite, opus 3 for orkester (1916), og korværket *Colombus*, opus 12 (1922).

Adolf Riis-Magnussen blev 1920 gift med *Sofie Amalie Bense* (1890-1963), der var datter af sten- og billedhugger Berhardt Gabriel Bense og hustru Helene Marie Sofie Alma Rasmussen.

Den yngste af brødrene Riis-Magnussen var også noget ved musikken, idet *Oluf Axel Sophus Riis-Magnussen* nævnes som violinist ved sin vielse i 1916.

Det skal tillige nævnes at Riis-Magnussens fætters søn, *Erik Henry Terpager Staal* (1914-1996) var organist i Ebeltoft. Også han begik sig som komponist, om end i det små. Nogle af hans kompositioner er udgivet i bogform ved privat initiativ. Erik Staal var en søn af drejer i Århus, Jacob Emil Staal og hustru Helga Karoline Emilie Magnussen (en kusine, datter af Carl Martinus Magnussen).

Niels Karl Magnussen havde som nævnt også datteren *Ane Marie Magnussen*. Hun blev 1881 i Ørsted sogn gift med tømrer *Rasmus Bjerregaard Jokumsen* (født i Kold sogn). De boede først i Ørsted, men flyttede efter et par år til Skolegade i Hjørring, hvor de ses i folketællingen 1890. Senere igen er familien flyttet til Randers. Parret får 3 børn: *Rasmus Bjerregaard Jokumsen* (født 1882 i Ørsted), *Margrethe Mariane Valentine Jokumsen* (født 1884 i Hjørring - 1936

navneforandring til Bjerngaard), *Louise Josephine Eugenie Jokumsen* (født 1889 i Hjørring – 1936 navneforandring til Bjerngaard).

Her er det sønnen *Rasmus Bjerregaard Jokumsen*, der skal omtales. Han blev født d. 24/7 1882 i Ørsted sogn. Under gennemgang af kirkebøger i København fra perioden ca. 1900-1920 stødte jeg tilfældigt på hans vielse. Han blev d. 29/5 1906 i Brorsons sogn, København gift med pigen *Dagmar Antoinetta Alexandra Erlandsson*, født d. 17/2 1881 i Sveddala, Sverige, som datter af stenhugger Jöns Erlandsson og hustru Augusta Friderika Kellen. Ved vielsen omtales Rasmus som fotograf, og han nævnes på adressen H. C. Ørstedsvvej 45. På denne adresse findes han også ved folketællingen d. 1/2 1906 og heraf fremgår nogle interessante oplysninger.

Rasmus står i folketællingen som Rasmus Bjerregaard (uden Jokumsen). Han nævnes som »fotograf for Kino-Optagelser« og hans arbejdsplads er angivet som »Biografteatret, Vimmelskaftet 47«.

Biografteatret var ejet af filmanden Ole Olsen, der samme år stiftede »Nordisk Films Kompagni«. Rasmus Bjerregaard arbejder altså som filmfotograf for Ole Olsen, da denne starter Nordisk Film. På internettet findes noget, der hedder »Nationalfilmografien« eller »Danmarks Nationalfilmografi« fra Det Danske Filminstitut, og de har ganske rigtigt en Rasmus Bjerregaard nævnt som fotograf/instruktør på nogle gamle stumfilm i perioden 1906-1910, her i blandt »KONG FREDERIK VIII'S PROKLAMATION« fra 1906. Fra en omtale på internettet af Robert Storm Petersen findes følgende citat:

»Det var medens Storm P. var skuespiller ved Casino Teatret, at *Ole Olsen* (1863-1943) begyndte sit arbejde som filmproducent ude på Mosedalvej i Valby. Førsteinstruktøren hed *Viggo Larsen* (1884-1957) og filmfotografen *Rasmus Bjerregaard* (18??-19??). Sidstnævnte blev dog snart overført til den nyoprettede tekniske afdeling i Frihavnen, og hans arbejde som filmfotograf overtaget af *Aksel Sørensen Graatkjær* (1885-1969).«

Ved Rasmus Bjerregaard og Dagmar Antoinettes søn, Erlands dåb i 1907 er en af fadderne »Kinomatografist« Christian Jørgensen. Familien Bjerregaard flytter ca. 1907 til Gl. Kalkbrænderivej 19 (oplysning ved Erlands dåb).

I 1911 er Dagmar fadder ved en nieces dåb i Kværkeby og der nævnes hun som »Direktør Bjerregaards hustru«.

Ved henvendelse til Det Danske Filminstituts bibliografiske afdeling (pr. mail) fik jeg et yderst venligt svar tilbage. De ville sende nogle fotokopier af det materiale de havde. Da jeg fik materialet, indeholdt det bl.a. kopier fra en bog »*Danske Stumfilm*« af Marguerite Engberg fra forlaget Rhodos samt kopier af »*Patentbeskrivelse af den af R. Bjerregaard gjorte opfindelse »Anordning til gengivelse af levende billeder i deres naturlige Farver*«. Sidstnævnte materiale består af detaljerede beskrivelser af »anordningen« samt tegninger.

Fra »Danske Stumfilm – de store år« skal her citeres:

»I slutningen af 1905 gik Ole Olsen i gang med selv at optage film til sin biograf. ...

Til at hjælpe sig med optagelserne knyttede han den professionelle fotograf Rasmus Bjerregaard til sig. Om Rasmus Bjerregaard ved man, at han var fotograf på selskabets tidligste reportagefilm, og at han stod bag kameraet ved de to første spillefilm, som Ole Olsen producerede, »Professorens Morgenavis« og »Konfirmanden«. Derefter kom Rasmus Bjerregaard ud til den nyoprettede tekniske afdeling i Frihavnen, hvor han forestod kopieringen af filmene og havde med det kontormæssige at gøre. Dette fremgår af et brev af d. 10.7 1906. Rasmus Bjerregaard eksperimenterede desuden med farvefilm, og ifølge en samtale, jeg omkring 1950 havde med hans søster (han selv var forlængst død) var det disse eksperimenter, der bevirkede, at han forlod Nordisk Films Kompagni på et meget tidligt tidspunkt. Hun påstod, at Ole Olsen forhindrede ham i at udnytte opfindelsen, hvilket forårsagede et brud mellem dem. Foruden at eksperimentere med farvefilm, udfandt Rasmus Bjerregaard også forskellige forbedringer ved fotografiapparaterne. I dette arbejde fik han hjælp af en af sine venner, en snedker fra Helsingør. Denne hjælp også til med fremkaldelsen af Ole Olsens første film. Dette foregik i nogle store vaskebaljer i et kvistværelse på Frederiksberg.«

Efter bruddet med Ole Olsen kom Rasmus Bjerregaard til at arbejde hos »Continental Films Compagni«:

»Selskabet nåede kun at optage et par reportagefilm og én spillefilm: »Peder Tordenskjold«. Den var fotograferet af Rasmus Bjerregaard, og manuskriptet var skrevet af Ernst Munkeboe efter Carit Etlars roman. Filmen blev optaget i Trekronebryggeriets gård, Langebrogade 8

i København. Man arbejdede uden atelier, idet dekorationerne var opbygget i det frie.

»Peder Tordenskjold« fik premiere i Løvebiografen den 8. december 1910. Om det var filmens fotograf, Rasmus Bjerregaard, eller dens tilrettelægger, Ernst Munkeboe, der stod for instruktionen, vides ikke med bestemthed.

Allerede mens Rasmus Bjerregaard arbejdede hos Ole Olsen, begyndte han at eksperimentere med farvefilm.

Bestyrelsen af Continental Films Co. blev i 1910 så interesseret i denne opfindelse, at selskabet opgav filmproduktion til fordel for farvefilmeksperimenter. I en redegørelse fra 1911 angående denne sag står følgende:

Det første Skridt til denne Opfindelse, der nu forelægges en større Kreds, blev gjort i 1910 af Herr. Rasmus Bjerregaard, som var Driftsleder i Continental Films Co. Allerede de første Forsøg viste Resultater, som berettigede til de største Forhaabninger, og Selskabet satte derfor al sin Kraft ind paa Fuldkommengørelsen af Opfindelsen og har siden da udelukkende beskæftiget sig med denne Sag.

Green og Stein 1914 angående selskabet Continental Films Compagni:

»Virksomheden har i de sidste Aar indskrænket sig til et Samarbejde med Firmaet Carl Zeiss, Jena, paa en Opfindelse til Optagelse og Fremføring af levende Billeder i naturlige Farver.«

Den 6. juni 1911 indsendte selskabet og direktør R. Bjerregaard et patentkrav angående: »Anordning til Gengivelse af levende Billeder i deres naturlige Farver«.

Der blev taget patent på denne opfindelse »i næsten alle Kulturlande«. En del af patenterne blev udtaget af selskabet Carl Zeiss. I foråret 1914 ønskede Continental Film Co, at lade opfindelsen overgå til et nyt aktieselskab, Natura Color Film. Indbyderne i det nye selskab var en overretssagfører Pio, Peter Elfelt, G. Biehl og en fabrikant Andreas Christiansen. Selskabet skulle have en aktiekapital på 500.000 kr. Men det blev aldrig oprettet – og dermed ophørte også selskabet Continental Film Co. med at eksistere. Og Rasmus Bjerregaards opfindelse var ikke den, den senere farvefilm fulgte.«

Rasmus Bjerregaards videre skæbne er i øvrigt ukendt. Hvilken af de to søstre, som forfatteren til »Danske Stumfilm« har haft forbindelse med, vides ikke. Det fremgår desværre ikke af bogens noter. På internettet har jeg ved søgning kunnet finde små-informationer om en August Bjerregaard Jochumsen og en Hans Bjerregaard Jochumsen, der begge har udtaget patenter vedrørende systemer til anvendelse i plastindustrien.

Slægtsforskning er altså interessant

De her omtalte originaler, skabende kunstnere, opfindere etc. findes inden for en relativ begrænset slægtskreds med udgangspunkt i den jødiske slægt Nathansen fra Randers. Man behøver altså ikke grave særlig langt tilbage for at finde slægtninge, der er værd at beskæftige sig lidt dybere med, og som det trods alt kan lade sig gøre at skaffe lidt materiale om. Det gør slægtsforskningen spændende – jeg havde ingen som helst anelse om deres eksistens eller kendskab til slægtskabet, før jeg begyndte at forske.

Jeg tror ikke engang at min oldefar, Karl Peter Staal, der som nævnt var en helt almindelig, jævn fodermester, havde noget særligt kendskab til sine fætre, Adolf Riis-Magnussen og Rasmus Bjerregaards liv. Jeg tror heller ikke at han har været særlig bevidst om sin mors jødiske afstamning, om end han havde en søster, der bl.a. havde det jødiske navn Debora.

For mig har kendskabet til den jødiske slægtsgren betydet en meget stor interesse for det jødiske folks historie og skæbne, og for dets kultur i fortid og nutid.

Årsberetning 2008-2009

Ved Kit Bisgård

Tirsdag d. 1. april fortalte Charlotte S. H. Jensen om aprilsnar og andre løjer. Vi i bestyrelsen havde brygget en aprilsnar sammen til tilhørerne, nemlig, at de skulle stemme om, om vi skulle betale mere for at være på Kildegården eller feje og evt. vaske gulvet efter møderne. Der var desværre kun mødt tre, det laveste antal medlemmer, der er kommet til et møde i min tid. De tre hoppede da i det mindste på forslaget og stemte om det. Men det havde unægtelig været sjovere, hvis vi havde skullet narre en masse medlemmer april. Vi hørte derpå meget om aprilsnar og dens begyndelse, som i hvert fald notorisk var i 1500-tallet. Efter pausen snakkede vi og stillede spørgsmål og kom med eksempler på særlig spektakulære aprilsnarre. De tre medlemmer fik naturligvis i pausen at vide, at kommunens forslag var bestyrelsens aprilsnar til dem.

Tirsdag d. 6. maj var der generalforsamling. Jeg havde ikke kunnet få fat på en dirigent, men heldigvis meldte revisorsuppleanten, Jørgen Ingemann, sig. Der var ikke skygge af problemer, så vi var færdige på under ½ time og kunne dele årsskriftet ud. Kirsten Printzlau fortalte meget om sit indlæg, men ellers blev der ikke sagt meget, så i stedet gik snakken livligt mellem de tilstedeværende.

Tirsdag d. 9. september var vores foredragsholder Esben Hedegaard. Han er leder af museet i Svendborg. Han holdt et glimrende foredrag om landsbyfællesskab. Han var en meget levende fortæller og kom ind på mange aspekter. Han læste også en lille smule op af tre bondedagbøger, en fra 1600-tallet, en fra 1700-tallet og en fra 1800-tallet. Desuden lidt af sin oldefar, Peder Hedegaards dagbog. Da vi nåede til spørgsmål, spurgte jeg, om der ikke var skrevet nogle dagbøger af kvinder, og han sagde, at der i Hardsyssels Årbog havde været en ganske glimrende, skrevet af en vestjysk bondekone, hvorefter jeg sagde, at det var min artikel, idet jeg havde stykket den sammen af min farmors breve til hendes svigerinde, og at det altså ikke var en dagbog.

Lørdag d. 4. oktober

Vi fejrede foreningens 25 års jubilæum ved at holde udstilling på Roskilde Bibliotek. Mange medlemmer bidrog med at udstille spændende ting vedrørende deres slægtsforskning. Der var forsamlet en pæn, lille skare, da vores folketingsmand og medlem af foreningen, Flemming Damgaard Larsen, holdt indvielsestalen kl. 10.

Udstillingen varede 14 dage, men der kom vist ikke så forfærdelig mange og besøgte den. Nogle lånere har selvfølgelig kigget på den.

Tirsdag d. 11. november

Vores foredragsholder, Martin Bork, talte om hvordan relationerne mellem bønder i landsbyer var mellem 1785 og 1850. Han havde lavet en PHD over et sogn ved Holbæk, Regstrup, og benyttet mange forskellige arkivalier, kirkebøger f.eks., hvor han kunne se, hvilke naboer, man havde som faddere, og hvilke, der aldrig optrådte som faddere, og han havde også fundet grunde til, at de ikke gjorde det. Han havde mange gode ideer til, hvordan man fandt ud af de forskellige relationer, bønderne imellem.

Tirsdag d. 2. december

Flemming og Niels-Bjarne lavede gløgg, Karna havde bagt æbleskiver i tre timer, og de blev næsten spist alle sammen. Tak, Karna. Vi var 22. Henning Kiilerich fremdrog et fint himmelbrev, vel fra 1800-tallet, som han læste op. Vi fik næsten alle en kopi af brevet.

Det var en meget hyggelig aften, hvor folk snakkede godt med hinanden. Vi brød op ca. kl. 21.30.

Tirsdag den 6. januar 2009

Vores egen aften. Vi var ret mange. De første tre kvarter fortalte forskellige om deres forskning. Flere kunne fortælle om nogle meget spgede tråde, de havde redt ud ved at benytte mange interessante arkivalier. Vi havde så kaffepause, hvor samtalen overalt gik som smurt, så pausen blev meget lang. Omsider havde en enkelt en beretning om en forfader, der havde været med i krigen 1864. Derefter snakkedes igen.

Tirsdag den 10. februar

Steen Espensen holdt foredrag om natmænd og kæltringer. For en gangs skyld var det ikke noget med powerpoint, blot manden selv. Han havde været højskoleforstander på en højskole i det vestjyske. Han boede i Ringkøbing. Der var garanteret ikke nogen, der faldt i søvn, da vi fik en meget levende fortælling om de udstødte mennesker, især i Vestjylland. De blev først så småt ”optaget” i det øvrige samfund under de to Slesvigskrige, hvor de jo måtte være soldater.

Tirsdag den 10. marts

Vi hørte om Krigen 1864. Foredragsholderen hed Magne Lund og havde tydeligvis beskæftiget sig umådelig meget med de slesvigske krige. Han talte fortrinsvis om en familie fra Lejre, da vi var roskildensere. Han fortalte meget levende om denne familie, fra hvilken deltog 2 sønner og vist 4 fætre, der var deres naboer, i krigen. Vi fulgte slagenes gang med kort, så vi kunne følge med. Ingen af familiemedlemmerne blev mærkeligt nok dræbt. Der var jo ellers et kolossalt mandefald. De fleste var i fangelejr i adskillige byer i Tyskland. Foredraget holdt os virkelig fangen.

Vi er nu 93 medlemmer.

Der skal bringes en stor tak til Jens V. Olsen for at bestyre hjemmesiden, til Martin Bang Dahl for det store arbejde med Årsskriftet og en ganske særlig tak til Niels-Bjarne Kristensen for de mange år, han har siddet i bestyrelsen og ydet et værdifuldt arbejde. Jeg vil lige nævne vores Slægtsforskertræf i april 2002, hvor det var Niels-Bjarne, der med stort overblik og praktisk sans styrede slagets gang fra morgen til aften.

Bestyrelsen for Roskildeegnens Slægtsforskerforening

Kit Bisgård, formand, Åstoften 14, Svogerslev, 4000 Roskilde,
tlf. 4638 3514.

E-mail: Bisgaard@RoskildeSlægt.dk

Flemming Molin, kasserer, Dronning Ingeborgs Vej 1,
4000 Roskilde, tlf. 4635 3118.

E-mail: Molin@RoskildeSlægt.dk

Karna Hansen, sekretær, Æblehaven 106 st.th., 4000 Roskilde,
tlf. 4636 1056.

E-mail: Karna@RoskildeSlægt.dk

Niels-Bjarne Kristensen, Dronning Sofiesvej 22,
4000 Roskilde,
tlf. 4635 3773.

E-mail: Niels-Bjarne@RoskildeSlægt.dk

Ole Sylvester-Nielsen, Skovlyst 75 A, Himmelev
4000 Roskilde
tlf. 4675 3076.

E-mail: Ole.Sylvester@RoskildeSlægt.dk

Foreningens hjemmeside på Internettet:

<http://RoskildeSlægt.dk>



Herold

ISBN 87-89165-21-7

ISSN 0904-1417